

НЕВЕНА Г. НАСТИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ,

СОЦИОЛОШКЕ МАРГИНАЛИЈЕ
НА САВРЕМЕНЕ ТЕМЕ (ОГЛЕДИ)
(Љубиша Митровић, Социолошке маргиналије
на савремене теме, *Нови Саг:*
Прометјеј, 2019, 252 сѝр.)

САЖЕТАК. Осврт на ову монографију огледа се у анализи друштава која су у транзицији, као и покушајима да се читаво друштво извуче из раља неолиберализма. У њој је заправо реч о идеји да се савремено друштво мора коначно посветити очувању науке и образовања или ће пропасти. Као што ћемо даље видети, Митровић се залаже за стварање социјалдемократског модела развоја који ће се афирмисати кроз јачање синдиката и нових покрета, где цивилно друштво мора одиграти главну улогу. Такође, на више места провлачи се идеја о борби младих образованих људи у освешћивању јавности.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: савремена социологија; култура; образовање; неолиберализам.

Ова монографија Љубише Митровића, угледног професора емеритуса са Филозофског факултета из Ниша, веома је интере-

¹ nevenanastic2@gmail.com

Рад је примљен 4. новембра 2020, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 6. јула 2021.

сантно штиво које се бави првенствено савременом социологијом и савеменим темама које још увек нису тако модерне у ширим друштвеним круговима. Постоје питања која савремено друштво стављају на прекретницу, а то су иста она на која наилазимо у књизи *Социолошке маргиналије на савремене теме*: проблем демонтаже и разарања културе у временима транзиције и глобализације, утицај дигитализације на јавност, проблеми маргинализованих група као што су пензионери, велики број незапослених људи, образовани млади људи који беже из транзиционих друштава и одлазе за бољим животом. У периоду од 2016. до 2019. године професор Љубиша Митровић учествовао је на бројним научним скуповима у земљи и иностранству, али је и написао велики број научних радова. Ова монографија међу својим корицама садржи укупно седамнаест текстова подељених у три тематске целине, на крају књиге налази се списак табела коришћених у радовима, белешке о радовима, а уместо предговора реч захвалности.

Расправа о овој монографији може се повести са више аспеката, првенствено формалистичког, при чему се да уочити да долази до понављања многих идеја које се провлаче кроз бројна његова дела и радове, а које се опет у више наврата провлаче кроз монографију, те самим тим ремете њену концепцију. Друго, у њој се бави појединим темама које су такоређи „исцрпљене“ – транзицијом, утицајем глобализације на људска права и слободе, што даље не значи да је она као све остале студије које се баве овом и сличном тематиком, али и да није посебна и другачија.

Другачија је зато што се бави савременим темама и проблемима са којима се суочава савремени човек, нуди нам решења за бољи живот, са социолошког аспекта, али је писана и са аспекта једног реномираног интелектуалца који је увидео да се друштво у којем живи налази у проблемима који ће нас „појести“ ако се не оствестимо и учинимо нешто за себе.

Једна од теза монографије *Социолошке маргиналије на савремене теме* јесте та што аутор чини посебан осврт на развој социологије у Србији где су „социолози ангажовани на истраживању изборних процеса али и других нараслих социјалних феномена“ (Митровић, 2019, стр. 30). И управо оно што недостаје, сматра Митровић, јесте непостојање критичке мисли у свету и код нас, јер се треба борити са проблемима и судбином младих незапослених који све више одлазе из земље, пензионерима, са све већим нара-

стајућим социјалним неједнакостима, као и улогом медија који, чини се, контролишу ширу јавност.

Намена ове монографије јесте да покаже да постоје они који разумеју проблеме савременог друштва, да у свету данас постоји све већи број критичких социолога који покушавају да укажу на разорне последице по савремено друштво. У то име, аутора ове књиге могли бисмо упоредити са светски признатим социолозима, као што су Пјер Бурдије, Имануел Волерстин или Мануел Ка-стелс.

Полазна тачка је заправо огромна неједнакост у свету, а која настаје кроз напредовање неолибералног модела развоја. Та неједнакост, та социјална неправда, оно је што „боли“ нашег аутора и што свим снагама покушава да приближи читаоцима. Не само у Србији већ свуда широм света, незадовољство је све веће, што, пре или касније, мора довести до тога да бројне државе отворе очи и увиде да се мит о неолиберализму као безалтернативном и савршеном моделу полако руши. Он пише о неолиберализму који доводи до „раста социјално-класних неједнакости“ (Митровић, 2019, стр. 61) и то кроз мишљења Маркса, Бурдијеа и Љубомира Тадића. Знамо да је Балкан заправо раскрсница различитих култура и цивилизација и да су ту „доминантну улогу у стварању политичке климе имале велике силе руковођене својим геополитичким и геостратешким интересима [...], па све до савремених светских моћника“ (Базич и Перовић, 2016, стр. 110). Друштва која се налазе у транзицији су више од осталих погодна за искоришћавање радника, стварање прекаријата, производњу сиромашних слојева друштва, као и приватизацију која уништава читаве привреде.

Као једно од решења, Митровић нам предлаже стварање нове и савремене левице која мора бити заснована на управо овим проблемима, али и „екологије одрживог развоја, као и борбе за демократију, људска права и мир у животу човечанства“ (Митровић, 2019, стр. 113). Међутим, овде бих отворила питање, да ли је целокупна левица заиста остала верна својим првобитним ставовима и идејама? Јасно нам је да је са успоном неолиберализма дошло до повлачења левице са јавне сцене и до њеног покушаја за преживљавањем. Међутим, левичари који су желели да опстану и остану на власти почели су са, како то назива Митровић, „политичком проституцијом“, пристајући на разне нагодбе и склапајући разне коалиције и на тај начин осрамотили саму првобитну

идеју левице. Да би опстала у савремености, левица се мора прилагодити и модернизовати.

Треба се сложити са Митровићем када пише да је потребно истражити нове начине деловања у борби против неолиберализма на тај начин што ће се створити нови друштвени покрети са акцентом на информатичку и дигиталну културу. Дакле, још једно од решења ове кризе јесте искористити њихово оружје против њих самих, односно, Митровић се залаже за стварање социјалдемократског модела развоја који ће се афирмисати кроз јачање синдиката, нових покрета, где ће наравно цивилно друштво бити један од главних актера. Међутим, дојим се да стварање или пак обнова таквог модела још увек није могућа, првенствено из разлога што су људи исцрпљени и превише уплашени да делују против центара моћи и једног добро организованог система. Још увек смо далеко од праведног и равноправног система. Наравно, то не значи да неће доћи до пуцања овог постојећег система, иако се поверемено се чини као да ће услед превелике халапљивости појести сам себе изнутра.

Професор Митровић указује и на проблем „одлива мозгова“ из Србије, али то није само „српски“ проблем већ проблем глобалних размера. У питању су миграције енормних размера, које се наглашено дешавају у земљама у транзицији. Треба се сложити са професором Митровићем да се решење назире у јачању образовних институција, у држем економском и социјалном развоју земље. На делу је ни мање ни више него отуђење човека, његово отуђење од правде, од других људи – заборавили смо шта су праве вредности и против тог заорава се морамо борити. Не треба дозволити да наука и образовање остану на маргинама. У друштву се дешава насиље, пре свега, економско, насиље над образовањем, али и духовно насиље где се „елита јавља као препрека даровитости, поготово у 'транзицији' садашње првобитне акумулације капитала са елементима робовласничког система“ (Шутовић, 2009, стр. 556).

Професор Митровић пише да у савременом друштву „настаје повлачење и маргинализација друштвено-хуманистичких наука“ (Митровић, 2019, стр. 6) и ако дубље загледамо у ово дело, да се уочити да аутор тежи ка томе да савремена социологија у модерном друштву све више треба да шири своја поља интересовања или ће просто нестати. Јер, данас се друштво све више отвара према глобалним светским проблемима па се у то име и сама социологија мора прилагођавати и мењати. Упркос томе што дола-

зи до убрзаног развоја технологија и науке, до умрежавања друштва, не сме се дозволити, како исправно наводи професор Митровић, њена фрагментација, њено даље цепање, већ мора остати јединствена као једна наука „отвореног ума“.

Као што Маркс у свом *Манифесту* указује на улогу науке која преузима главну улогу у освешћивању пролетеријата, тако се и Митровић залаже за улогу науке и универзитета у преузимању штафете за боље сутра. Он поставља питање одговорности савремених друштвено-хуманистичких наука за лоше стање на универзитетима. На то је подстакнут због појаве бројних облика патологија. Развој науке не треба бити циљ сам по себи, већ циљ мора бити целокупни развој друштва.

Дакле, пре него што закључимо, основна теза коју аутор брани јесте очување социологије не само као еманципаторске већ и борбене дисциплине која ће људима проширити сазнања. Њен циљ не сме бити само образовање! Не треба размишљати у правцу њеног очувања по сваку цену, већ је циљ да је искористимо како би нам пружила истину о постојећем друштву без утицаја са стране. Савремена социологија увек мора бити на путу очувања слободе, истине, али и путу трагања за бољим животом читавог човечанства. Дакле, она треба да остане једна часна и достојанствена професија која ће повратити свој првобитно стечени углед, а који је нарушен од стране оних који су је користили зарад личног интереса, и који раде у име снага крупног капитала, а то се може постићи, наводи професор Митровић, само ангажованом улогом интелектуалаца, који ће тежити да развију критичку свест јавности.

Основни закључак након анализе ове монографије, који се снажно намеће, јесте да треба подстаћи младе интелектуалце као што је препоручивао и горепоменути француски социолог Пјер Бурдије да се укључе са својим истраживањима у јавне дебате и попуне медијски простор како би уздунили јавност због свега лошег што се дешава у друштву, али и подигли свест људи на виши ниво. У овој монографији ради се о једној добро организованој саржини, као што смо и видели, о кључним проблемима са којима се суочавају савремена друштва али и савремена социологија која, између осталих, кроз залагања и улогу бројних истраживача треба да пружи решење за бољи живот. Такође, треба се посветити и развоју демократије где „значајну улогу може и мора одиграти млада генерација, која ће се снагом свог образовања, али и борбености ангажовати у савремености“ (Митровић, 2019, стр.

199). Све у свему, да бисмо очекивали ма какав напредак у друштву и промене на боље потребне су радикалне промене у стратегијама управљања. Акценат се мора ставити на културу, на образовање, а првенствено је потребно народ избацити из раља ове масовне културе, кича и шунда којим нас свакодневно засипају са свих страна, јер данас се тежи обезвређивању свега за шта је некада вредело борити се.

Лепо је опазио Шушњић да „они који желе промену не могу је извести; они који је могу извести – не желе је“ (Шушњић, 1995, стр. 16).

- ЛИТЕРАТУРА Базић, Ј. и Перовић, Б. (2016). Љубиша Митровић о Косову и Метохији. У: Г. Бигић (ур.), *Прометјејска социологија у сиваралаштву Љубише Мишровића* (99–115). Ниш: Филозофски факултет.
- Митровић, Љ. (2019). *Социолошке маргиналије на савремене теме (оіледу)*. Нови Сад: Прометеј.
- Шутовић, М. (2009). Даровитост као друштвена стигма. У: Г. Гојков (ур.), *Даровити и друштвена елија* (545–563). Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Павлов“.
- Шушњић, Ђ. (1995). *Ридари људских душа*. Београд: Чигоја.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).